

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83012,Hoyer-Henryk-Ferdynand-starszy.html>
29.05.2024, 22:48

Hoyer Henryk Ferdynand (starszy)

HOYER Henryk Fryderyk starszy (26 IV 1834, Inowrocław – 3 VII 1907, Warszawa), lekarz, histolog i embriolog, filozof medycyny. Syn Ferdynanda, aptekarza z rodziny przybyłej z Saksonii do Inowrocławia w XVIII w., zasłużonego w badaniach okolicznych wód mineralnych, i Heleny z Trzcіńskich, ojciec Henryka Ferdynanda młodszego, oraz Emila, inżyniera i doktora chemii.

Kształcił się w gimnazjum niemieckim w Bydgoszczy, które ukończył w 1853. Studia medyczne rozpoczął na uniwersytecie we Wrocławiu, 1856–57 kontynuował je na uniwersytecie berlińskim, gdzie na podstawie rozprawy *De tunicae mucosae narium structura* uzyskał doktorat w 1857. Wśród jego nauczycieli byli tej miary uczeni co chirurg B. von Langenbeck i anatomopatolog R. Virchow. W 1858–59 H. był asystentem w Katedrze Fizjologii Uniw. Wrocławskiego. W 1859 wyjechał do Warszawy, gdzie Akad. Medyko-Chirurgiczna powierzyła mu kierownictwo Katedry Fizjologii i Histologii. W 1860 został profesorem nadzwyczajnym. W związku z utworzeniem w 1862 Szkoły Głównej Warszawskiej i włączeniem do niej dotychczasowej Akad. Medyko-Chirurgicznej, jako wydziału lekarskiego, H. został profesorem zwyczajnym nowej uczelni i kierownikiem Katedry Histologii i Embriologii. Kiedy w ramach represji po powstaniu styczniowym 1863–64 Rosjanie rozwiązali w 1869 Szkołę Główną i w jej miejsce powołali rosyjski Cesarki Uniw. Warszawski, H. objął w nim Katedrę Histologii, Embriologii i Anatomii Porównawczej, którą kierował do 1894. Jednocześnie musiał po raz wtóry bronić rozprawy doktorskiej, by wykazać, że odpowiednio opanował język rosyjski. Zrobił to na uniwersytecie w Kijowie w 1871.

H. był inicjatorem powstania TNW, w którym pełnił funkcje

wiceprezesa i prezesa. W 1873 został wybrany na członka korespondenta AU, lecz władze austriackie nie zaaprobowaly tej nominacji. W 1895 przyjęto go do grona członków Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego AU. W 1900 otrzymał doktorat honoris causa UJ w Krakowie. Skupił wokół siebie liczne grono uczniów, m.in. O. Bujwida, W. Matlakowskiego (wybitnego chirurga, etnografa i tłumacza literatury angielskiej), T. Herynga, Z. Kramsztyka, J. Nusbauma-Hilarowicza. Z jego tzw. warszawskiej szkoły biologicznej wyszedł też m.in. E. Strasburger.

H. był autorem licznych prac z zakresu histologii, anatomii porównawczej, a także filozofii przyrody i medycyny, jej logiki i teorii pojęć. Jest uważany za pierwszego polskiego histologa i to światowego formatu. Był autorem pierwszego polskiego podręcznika histologii człowieka, w którym dał kompletną i nowoczesną terminologię polską tego przedmiotu. Dlatego też polskie nazewnictwo histologiczne do dziś ma swoje źródła w Hoyerowskiej *Histologii ciała ludzkiego* z 1862. Opracował nowatorską metodę barwienia preparatów mikroskopowych za pomocą błękitu toluidynowego, a także barwienia chrząstek i substancji śluzowych pikrokarminem, karminem amonowym oraz tioniną. Był też pomysłodawcą zastosowania sztucznych mas do nastrzykiwania preparatów i naczyń krwionośnych. Słowem stworzył podstawy metodologii praktycznych badań histologicznych. Jednym z ważniejszych osiągnięć w dorobku badawczym H. był dokładny opis bezpośrednich połączeń (anastomoz) tętniczo-żylnych, zwanych później kłębkami Hoyera, dzięki którym możliwy jest tętniczo-żylny przepływ krwi z pominięciem naczyń włosowatych. Dzięki jego badaniom można było udowodnić, że tzw. szpik żółty (tłuszczowy) i galaretowaty jest zwyrodnieniową formą szpiku czerwonego. Wyróżnił również dwa rodzaje błony śluzowej nosa u żab i ssaków, czyli właściwą błonę węchową i właściwą błonę gruczołową. Jego też autorstwa był precyzyjny opis przebiegu włókien nerwowych w rogówce ssaków. To dzięki badaniom H. możliwe stało się wyróżnienie cienkich włókien pod błoną sprężystą, czyli tzw. splotu granicznego.

Na polu teorii nauk przyrodniczych H. stał zdecydowanie na stanowisku antydarwinowskim w tym znaczeniu, że nie

uważał teorii ewolucji za jedyną prawdziwą i opowiadał się za koniecznością łączenia teorii mechanistyczno-materialistycznych z filozofią idealistyczną. Swoje poglądy wyłożył w pracy *Krytyczny pogląd na Darwinizm* (1876). Starał się również wskazać na ścisły związek między medycyną a fizyką i chemią. Opublikował *Zasadnicze pojęcia naukowe w świetle krytyki poznania* (1897). Z niezwykłą wnikliwością zajmował się pojęciem „przyczynowości” w medycynie, poddając je ścisłym regułom definicyjnym i wskazując na jego metodologiczne znaczenie. W tekście *Teoria a praktyka* (1906) wskazywał na ścisłą zależność wiedzy uprzednio nabytej, z tą którą nabywamy na drodze praktycznej. Zaprowadził w Polsce hodowlę szczepów bakteryjnych; propagował szczepienia ochronne.

PSB (Z. Filar); Śródka.

R.W. Gryglewski: *Historia i filozofia medycyny Władysława Szumowskiego na tle rozwoju historii i filozofii medycyny w Europie i Polsce*, Kraków 2010, s. 139–148; *Wielka encyklopedia powszechna ilustrowana*, t. 29, Warszawa 1902; *Wielka encyklopedia powszechna PWN*, t. 4, Warszawa 1964; „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” 1988, nr 4; „Gazeta Lekarska” 1884, t. 4, nr 51.

Ryszard Witold Gryglewski

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)